

Nadine Ohla

Idrettsforeldre- en avgjørende aktør?

En kvalitativ studie om hvordan foreldre til talentfulle langrennsløpere forstår sin rolle i idretten.

Bacheloroppgave i kroppsøving og idrettsfag

Veileder: Stig Arve Sæther

Mai 2020

NTNU

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Nadine Ohla

Idrettsforeldre- en avgjørende aktør?

En kvalitativ studie av hvordan foreldre til talentfulle langrennsløpere forstår sin rolle i idretten

Bacheloroppgave i kroppsøving og idrettsfag

Veileder: Stig Arve Sæther

Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Forord

Helt siden barneskolealder har jeg drømt om å bli toppidrettsutøver, og jeg er nok ikke den eneste som har drømt om å oppnå den samme suksessen som Therese Johaug, Johannes Klæbo, Karsten Warholm eller Martin Ødegård. Med denne barndomsdrømmen i bakhodet ble jeg nysgjerrige på å undersøke betydning av foreldrenes rolle i idretten for å kunne lykkes som toppidrettsutøver. Da jeg skulle velge tema for bacheloroppgaven hadde jeg også et mål om å undersøke et «mangelfullt» område som kunne bidra til forskningsfeltet og samtidig bidra til å besvare mine egne spørsmål. Studiets formål er å frembringe kunnskap om hvordan foreldre til skitalenter og toppidrettsutøvere i langrenn forstår sin rolle i idretten.

Det har vært et privilegium å få snakke med foreldrene til noen av de beste langrennsløperne i Norge. Jeg vil benytte muligheten til å takke foreldrene som har stilt opp til intervju med verdifull kunnskap til denne oppgaven. Deres åpenhet og entusiasme har virkelig inspirert og motivert meg gjennom hele skriveprosessen. En stor takk rettes også til min veileder Stig Arve Sæther for inspirerende samtaler, og ærlige og presise tilbakemeldinger. Til slutt vil jeg takke familie og venner som alltid har troen på meg.

God lesing!

NTNU, Dragvoll, 20. mai 2019

Nadine Ohla

Sammendrag

Hensikten med denne studien er å undersøke hvordan foreldre til toppidrettsutøvere i langrenn forstår sin foreldrerolle i idretten. Problemstillingen som skal undersøkes er: *Hva oppfatter foreldre til toppidrettsutøvere i langrenn som viktige foreldreoppgaver, hvordan utformer de dem, og hvilke sosiale og kulturelle ressurser har de til rådighet for å bidra til utøverens utvikling og til å håndtere utfordringer underveis i karrieren?*

Studien tar utgangspunkt i tidligere forskning rundt foreldrerollen i idretten, sett i lys av *Côtes Development model of sport participation*. Gjennom fire dybdeintervjuer har spørsmål om foreldrenes rolle i idretten blitt besvart i lys av deres egne erfaringer. Foreldreutvalget er foreldre til nåværende toppidrettsutøvere eller utøvere som har vært på toppidrettsnivå. Studien fokuserer på tre aspekter- foreldrenes bakgrunn og familiehverdag, roller og strategier, og engasjement og involvering i idretten.

Resultatene viser at foreldrene først og fremst har hatt en betydningsfull rolle gjennom å videreføre sine erfaringer med fysisk aktivitet og idrett til sine barn. Foreldrene forstår sin rolle hovedsakelig som det å være en støttespiller, spesielt i motgang, og å legge til rette for at utøveren kan utvikle seg som en 24-timers utøver. Foreldrene peker spesielt på betydningen av å fremme idretts glede og å vektlegge innsats fremfor resultat som det viktigste ved det å være en god idrettsforelder. Resultatene har mange likhetstrekk med funn fra tidligere forskning, men i tillegg til å engasjere og involvere seg på bakgrunn gleden og utbyttet barna deres har av å delta i idretten, så verdsetter også foreldrene høyt det de selv får tilbake for å involvere seg.

Nøkkelord: *Foreldrerollen, idrettsforeldre, foreldreinvolvering, toppidrett, langrenn.*

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
2. Fagfelt	6
2.1 <i>Developmental model of sport participation (DMSP)</i>	6
2.2 <i>Idrettsforeldre og familie</i>	7
2.3 <i>Roller og strategier</i>	8
2.4 <i>Engasjement og involvering</i>	10
3. Design og metode	13
3.1 <i>Valg av metode</i>	13
3.2 <i>Utvalg og fremgangsmåte</i>	13
3.3 <i>Gjennomføring</i>	16
3.4 <i>Forskningens kvalitet og etiske refleksjoner</i>	17
4. Analyse	20
4.1 <i>Idrettsforeldre og familie</i>	20
4.2 <i>Roller og strategier</i>	22
4.3 <i>Engasjement og involvering</i>	29
5. Avslutning	34
5.1 <i>Studiens begrensninger og tanker videre</i>	34
Litteraturoversikt	36
Vedlegg	39

1. Innledning

«(...) Men jeg kunne ikke blitt skiløper med så mange andre fedre enn den jeg har. Jeg var jo så dårlig til å gå på ski, men han hadde alltid trua. Oppmuntret meg, uten å presse. Det var alltid støtte å hente hos foreldrene mine. Og veldig mye tålmodighet. Uten dem hadde jeg i alle fall ikke sittet her i dag.» Emil Iversen, Dagbladet 5. januar 2016

Flere norske toppidrettsutøverne trekker frem foreldre og deres støtte som en viktig forutsetning for at de har kunnet hevde seg i sin idrett. Emil Iversen uttrykker i sitat ovenfor at hans suksess er et resultat av støtten fra foreldrene sine, spesielt fra faren (Brenna, 2016). Det er ikke noe overraskelse at hele familien er involvert i en idrettsutøvers karriere, ettersom det innenfor den norske idretten ifølge Stefansen (2016) har utviklet seg en ny generasjon idrettsforeldre som involverer og engasjerer seg mer enn tidligere generasjoner.

Til tross for at Norge er et lite land har vi de senere årene blitt kåret til verdens beste idrettsnasjon¹, og hvor deler av forklaringen blir relatert til etableringen av Olympiatoppen i 1988 som siden den tid har hatt et mål om å utvikle de beste utøverne i Norge til å bli best i verden (Olympiatoppen, 2019). Toppidrettens oppmerksomhet har også bidratt til at talentutvikling har blitt og fortsatt er et populært og omdiskutert tema innen forskning. Slik forskning prøver å svare på spørsmålet om det finnes noen fellesnevner for idrettslige suksesshistorier. På tross av at faktorer som talent, disiplin og hard trening blir nevnt som avgjørende faktorer i talentutvikling er de sjeldent nok for å kunne lykkes som utøver på elitenivå (Fahlström, Gerrevall, Glemne & Linnér, 2015). I tillegg til at utøvernes egenskaper og ferdigheter, gode trenere og treningsforhold, har utøveres familie vist seg å være en nøkkelfaktor til suksess innenfor idrett (Côte, 1999; Eliasson, 2009; Fahlström et al., 2015; Kay, 2000; Kirk, O'Conner, Carlson, Burke, Davis & Glover, 1997; Rønbeck & Vikander, 2010). At foreldre har indirekte påvirkning på barns talentutvikling innenfor idrett er derfor veldokumentert, mens den direkte påvirkning trenger mer utforskning.

¹ <https://greatestsportingnation.com>

Familie, og særlig foreldre, har vist seg å ha en viktig rolle i sosialiseringen til idretten. Det er også relativt stor enighet om at barn og unge har større mulighet til å oppnå suksess innen idrett dersom de kommer fra en bestemt type familie (Breivik & Gilberg, 1998; Fahlström et al., 2015). Barn og unge har eksempelvis større sjanse til å lykkes dersom de kommer fra familier med høyere sosioøkonomisk status (Breivik & Gilberg, 1998; Fahlström et.al., 2015). I tillegg til økonomiske kostnader spiller også såkalte sosiale kostnader en viktig rolle på veien mot en idrettskarriere (Kirk et al., 1997). Sosiale kostnader innebærer muligheten til å sette av tid til å støtte barnet i med- og motgang.

Denne oppgaven fokuserer på betydningen av de sosiale kostnadene foreldre bidrar med iløpet av en utøvers karriere. Dette gjøres ved å se nærmere på foreldreinvolvering i idretten, med mål om å skaffe kunnskap om hvordan foreldre til toppidrettsutøvere i langrenn opplever dette. I denne studien vil jeg hente empiri fra foreldre til langrennsutøvere som er eller har vært på et høyt nivå. Mitt teoretiske rammeverk består av forskningslitteratur om foreldres betydning og rolle i idretten, sett i lys av Côtes (1999) modell for idrettslig utvikling, *Developmental Model of Sport Participation* (DMSP). På bakgrunn av dette er det utarbeidet følgende problemstilling :

Hva oppfatter foreldre til toppidrettsutøvere i langrenn som viktige foreldreoppgaver, hvordan utformer de dem, og hvilke sosiale og kulturelle ressurser har de til rådighet for å bidra til utøverens utvikling og til å håndtere utfordringer underveis i karrieren?

2. Fagfelt

Olympiatoppen har som mål å utvikle de beste utøvere i Norge til å bli best i verden, og i det idrettspolitiske dokumentet er det satt som mål å «styrke toppidretten» (Olympiatoppen, 2019). I forbindelse med et slikt mål er forskningsprosjekter, med hensikt om å avdekke faktorer som gir fremgang og suksess, svært relevant. I dette kapitlet presenteres tidligere forskning som tar for seg betydningen av foreldrenes rolle for idrettslig deltagelse og suksess. Den tidligere forskningen er delt inn i tre hovedtemaer: 1) idrettsforeldre og familie, 2) roller og strategier, og 3) Engasjement og involvering, og knyttes til Côtes (1999) modell for idrettslig utvikling.

2.1 Developmental model of sport participation (DMSP)

Oppvekst og familiens engasjement for idrett er sannsynligvis betydningsfulle kilder til at barn og unge starter og fortsetter med idrett, ikke bare i barndommen, men i store deler av idrettskarrieren (Côte, 1999). Côte (1999) er en av de som har bidratt til forskning på familiens betydning i idrettssammenheng. Han drøfter kjennetegn på de ulike fasene i en idrettskarriere, og beskriver blant annet endringer i det sosiale miljøet rundt utøveren. Den første fasen av barns idrettsdeltakelse kalles *the sampling years* og varer vanligvis fra barnet er 6 år til de 13 år. (Côte, 1999). Denne fasen er preget av allsidighet og lek. Den neste fasen, *the specializing years* (spesialiseringsårene), kjennetegnes av at barnet gradvis begynner å konsentrere seg om én eller to idretter. Lek og spenning er fortsatt viktig i denne fasen, men i tillegg kommer et større fokus på utvikling av teknikk. Fasen der barnet passerer 15-årsalderen kalles *the investment year* (Investeringsårene). Denne fasen kjennetegnes av full satsning på en idrett for å nå et så høyt nivå som mulig ved å virkelig satse.

Ifølge Côte (1999) endres foreldrerollen i takt med utøvernes idrettslige utvikling. I den første fasen er foreldre ansvarlig får å gjøre barnet interessert i idrett. Denne interessen for idrett innebærer at barnet må oppleve glede og spenning ved det å delta i lekpreget idrett. I Spesialiseringsårene må foreldrene investere både tid og penger i idretten. Det er også viktig at foreldrene støtter barnet i sitt valg av idrett og ikke presser på. Foreldre påvirker også utøvernes motivasjon i denne perioden. Foreldrenes påvirkning av motivasjon avtar når utøveren når investeringsårene. I denne fasen er det viktig at foreldrene viser interesse for barnets idrett og at de legger til rette for utøverens videre idrettslige utvikling. Foreldrene i Côtes (1999) studie hadde en rolle som rådgivere, uten å blande seg for mye inn i det idrettsspesifikke. Det viste seg også at

foreldrene ivrig bidrog til å takle motgang som f.eks. skader, press, nederlag eller tap av motivasjon. I denne fasen står med andre ord emosjonell støtte fra foreldrene sterkt.

2.2 Idrettsforeldre og familie

Foreldre og nær familie er et vesentlig aspekt når det kommer til barns valg av idrettsaktivitet, grad av involvering i idretten og idrettslig utvikling. Interesser, aktivitetsnivå, forventninger og engasjement er faktorer ved foreldrene som er med på å påvirke barnet. Det eksisterer nokså mye forskningslitteratur om foreldre og familiens betydning i idrettssammenheng (Breivik & Gilberg, 1998; Côte, 1999; Fahlström et al., 2015; Toms & Fleming, 1995). Blant denne litteraturen finnes det noen fellestrekk. For det første ser det ut til at eliteutøvere ofte kommer fra såkalte idrettsfamilier (Breivik & Gilberg, 1998; Fahlström et al., 2015). Dette innebærer at foreldrene har erfaringer og kunnskap fra selv å ha deltatt i organisert idrett. Et annet fellestrekk er at foreldre har vist seg å ha en betydningsfull innflytelse på barnets valg av idrett eller aktivitet (Breivik & Gilberg, 1998; Fahlström et al., 2015; Toms & Fleming, 1995).

Rapporten *Vägarna til landslaget* baserer seg på en studie av nærmere 330 landslagsutøvere fra 39 idretter. Hensikten med studien er å undersøke hvordan veien frem til å bli en idrettsutøver på elitenivå ser ut og oppleves av svenske toppidrettsutøvere. Forskerne har blant annet forsøkt å gjøre rede for hvilke faktorer som synes å være viktig for å lykkes som toppidrettsutøver (Fahlström et al., 2015). I tillegg at landslagsutøverne kommer fra såkalte «idrettsfamilier» viser det seg at en eller begge foreldre selv har vært konkurranseaktive i samme idrett som landslagsutøveren har satset på. Foreldrene til landslagsutøverne har også i de fleste tilfeller vært trenere og ledere. 90% av utøverne oppgir at foreldrene har vært svært viktig, ikke bare i begynnelsen, men hele veien. Noe også flere studier støtter (Nyvoll, 2019). Tilnærmet identiske resultater ble funnet i Breivik og Gilbergs (1998) studie av de 18 beste utøverne i Norge på 90-tallet. I deres studie viser det seg i tillegg at friluftsliv har vært en stor interesse i mange av toppidrettsutøvernes familier. I Rønbecks (2006) studie av norske og amerikanske eliteutøvere i langrenn kom det frem at ni av ti norske utøvere og tre av fire amerikanske utøvere ofte var ute og på ski med familien sin i barndommen. Friluftsliv kan derfor sies å være grunnleggende forutsetning for å nå langt i langrenn. Det er også gjort funn som tyder på at det er gunstig å ha foreldre som bor sammen (Côte, 1999; Gilberg & Breivik, 1998; Rønbeck & Vikander, 2010). Om

man setter det litt på spissen kan man si at det gjelder å velge «riktige» foreldre, dersom man ønsker å bli idrettsutøver på elitenivå (Fahlström et al., 2015; Rønbeck & Vikander, 2010).

Toms og Fleming (1995) fant i sin studie av unge, mannlige cricket-spillere at foreldre har en betydningsfull rolle og innflytelse på barnets valg av idrett eller aktivitet ved at de er idrettslige forbilder. Det vil si at foreldrenes idrettslige interesser, gjerne innen en spesifikk idrett, påvirker utviklingen av barnets interesse i idrett på en positiv måte.

Familie, og spesielt foreldre, er en nøkkelfaktor for idrettslig suksess. I dette delkapitlet har vi sett at forskning tyder på at det er mer sannsynlig å bli idrettsutøver på elitenivå hvis man kommer fra en spesiell type familie, nærmere bestemt en idrettsfamilie. Barns introduksjon til idretten påvirkes av foreldrenes egne erfaringer med idrett, og barn tar ofte del i en idrett som en eller begge foreldrene selv har tatt del i. Alt dette skjer i det Côté (1999) kategoriserer som *the sampling years*. Familie og foreldre har en viktig rolle i sosialiseringen av barn til idretten, men foreldrenes roller og strategier underveis i barnets idrettsdeltagelse er også avgjørende.

2.3 Roller og strategier

Å drive med idrett innebærer en del økonomiske kostnader. For å kunne drive med langrenn må barnet ha ski, skisko, treningsklær, og gjerne nye etterhvert som barnet vokser. Nå man når et høyere nivå gjelder det dessuten også å ha de beste skiene, og også flere par. I tillegg kommer konkurranse- og medlemsavgifter, og kostnader knyttet til transport. Dette stiller uten tvil finansielle krav til foreldrene, og er nok en av grunnene til at de fleste som driver med idrett og som lykkes på elitenivå kommer fra middelklassefamilier med god sosioøkonomisk status (Breivik & Gilberg, 1998; Côté, 1999; Fahlström, 2015; Kay, 2004). Men i tillegg til å investere penger i skiutstyr må foreldre også være villig til å investere i tid til å følge opp barnet i idretten. Dette er noe som er spesielt viktig i spesialiseringsårene (Côté, 1999).

Foreldrerollen i idretten innebærer å støtte økonomisk, praktisk og emosjonelt. Hvordan de ulike typene støtte praktiseres er med å påvirke en utøvers muligheter for å bli toppidrettsutøver (Fredricks & Eccles, 2005; Kay, 2000; Kirk et al., 1997). Fredricks og Eccles (2005) har kommet frem til en tredeling av foreldrerollen i idretten 1) å være en rollemodell ved å selv delta i idretten eller som trener, 2) ved å gi barnet tilbakemelding om dets idrettslige ferdigheter og verdien av å delta i idrett, og 3) ved å gi emosjonell støtte og bidra til at barnet får en positiv opplevelse av å drive med idrett. Blant de som har funnet liknende resultater er Kirk og kolleger (1997) og Kay

(2000). Kirks (1997) studie *Time commitments in junior sport* har blant annet undersøkt hvordan utøvere og familie investerer i tid brukt på junioridrett. Studien baserer seg på empiri samlet inn fra 220 australske familier. Familiene hadde tilhørighet til cricket, australsk fotball, netball, turn, hockey eller tennis. I likhet med Fredricks og Eccles (2005) peker studien på at foreldre utgjør et betydelig bidrag til utøveres deltagelse i idrett ved å gi emosjonell støtte. Studien peker i tillegg på betydningen av at foreldre investerer tid i idretten (Kirk et.al., 1997).

I likhet med Kirk (1997) har Kay (2000) undersøkt den sentrale rollen familie spiller for utvikling av unges idrettstalent. De har begge funnet at familiens evne til å tilpasse seg aktivitetsmønstrene som kreves av idretten er avgjørende for barnets deltagelse idrett. Dette kan forstås som at foreldrene tar en rolle som tilretteleggere, slik at barnet har mulighet til å utvikle seg. At foreldre til barn som ønsker å satse på idrett er villig til å tilpasse seg idretten og sette egne behov på vent er derfor avgjørende for en utøvers karriere.

Tidligere i kapitlet ble det i lys av Côtes (1999) tre faser av en idrettskarriere påpekt at foreldrerollen endrer seg i takt med overgangene mellom de tre fasene. Foreldrene går fra å være «ledere» til å bli «følgere». I de senere fasene av en utøvers utvikling påpeker han at foreldre kan bli en kilde til forventningspress. Dette forventningspresset kan potensielt hemme utøvernes utvikling og i verste fall føre til frafall (Côte, 1999). Det er gjort en rekke studier som underbygger dette (Breivik & Gilberg, 1999; Hellstedt, 1990; Power & Woogler, 1984; Sánchez-Miguel, Leo, Sánchez-Oliva, Amado & García-Calvo, 2013).

Disse studiene har satt søkelyset på sammenhengen mellom press og forventninger fra foreldre, og barns deltagelse i idrett. Power og Woogler (1984) undersøkte forholdet mellom barns entusiasme for idrett og foreldres forventninger. Studien basere seg på en spørreundersøkelse av 44 familier med konkurranseaktive barn i 6-14-årsladeren. Et middels nivå av forventninger var det som korrelerte best med høy entusiasme for idrett. Breivik og Gilberg (1999) fant liknende resultater i sin studie av Norges beste utøvere på 90-tallet. Toppidrettsutøverne som ble undersøkt hadde opplevd få forventninger fra foreldrene, og de få forventningene foreldrene hadde opplevde de som positive. Dette var også tilfellet i Ruis (2018) casestudie av en suksessfull norsk skiskytter, som hadde opplevd at forventningene fra foreldrene hadde vært knyttet til god innsats og ikke til resultater. Sánchez-Miguel og kolleger (2013) er også blant de som har undersøkt dette med forventninger og press. I deres studie kom det frem at mangel på motivasjon og mindre glede hos barnet som drev med idrett hadde sammenheng med økt press fra foreldrene. Stort press fra

foreldre kunne også føre til at barna ble konkurransefokusert. På den andre siden motvirket foreldrenes støtte på trening og i konkurranse amotivasjon, og påvirket barnets glede ved idretten positivt (Sánchez-Miguel et al., 2013). Foreldre som er opptatt av resultater og at barnet deres skal vinne kan bidra til at barnet til slutt ønsker å slutte med idrett. Det er også gjort funn på at fedre kan være mer tilbøyelig til å gi kritiske eller konstruktive tilbakemeldinger, mens mødrene derimot, kan være mer tilbøyelig til å gi emosjonell støtte (Cumming & Ewing, 2002).

Eliasson (2019) har fokusert på foreldrenes dobbeltrolle dersom foreldre også er trener for barnet sitt. Studien baserer seg på intervju av 13-15 år gamle barn og deres foreldre som også er trenere. Resultatene peker på både positive og negative sider ved en slik dobbeltrolle. For barna kunne det være vanskelig å ta imot instruksjoner og råd uten å bli sinte eller irriterte.

Forskningen som er presentert i dette delkapitlet viser at foreldre skaper gode forutsetninger for sitt barns idrettslige utvikling ved å investere tid i idretten, gi emosjonell støtte, ikke presser utøveren for mye, og samtidig skille mellom foreldre- og trenerrollen. Disse rollene og strategiene er alle spesielt viktig i spesialiserings- og investeringsårene (Côte, 1999).

2.4 Engasjement og involvering

Andre studier har fokusert på hvordan og hvorfor foreldre engasjerer og involverer seg i idretten (Gravermoen, 2016; Hellstedt, 1987; Stefansen, Smette & Strandbu, 2016; Strandbu, Stefansen, Smette & Sandvik, 2019), og foreldreengasjement er noe mange idrettsutøvere anser som avgjørende for sin utvikling i idretten (Nyvoll, 2019; Hansen, 2015). Den organiserte idretten i Norge ville ikke vært den samme uten frivillig arbeid. Foreldre en gruppe som tar stor del i og er helt avgjørende for idretten. Sjøfører, heiajeng, støttespiller, dugnadsarbeider og trener er bare noen eksempler på hvilke roller foreldre bidrar med til sine barn og til idretten. I forbindelse med dette er det undersøkt hvorfor og hvordan foreldre involverer seg, hvordan utøverne vil at foreldrene skal involvere seg, og hvor stor foreldreinvolveringen bør være.

«De må drive med noe»: idrettens mening i ungdomstiden fra foreldrenes perspektiv er en empirisk studie som belyser hvorfor foreldre engasjerer seg i idretten og hva som motiverer dem (Stefansen et al., 2016). Stefansen et al. (2016) beskriver en ny generasjon idrettsforeldre som er mer oppmerksom på barnets positive og negative erfaringer i idretten. Foreldrene legger til rette for idrettsdeltagelse og utvikling, og de bidrar til å takle motgang som idrettens prestasjonskrav også innebærer, hele veien fra barneutøver til ungdoms-/voksenutøver. Den økte interessen og

involveringen i barns idrettsdeltagelse betegnes som *det nye foreldreskapet*. Studiens empiriske grunnlag består av intervju av tilsammen 43 foreldre til ungdommer i prosjektet «læring på tvers: Unges kunnskapspraksiser i skole og fritid». Foreldrene i studien ga uttrykk for en felles oppfatning at det var viktigere at barna deres drev med noe, enn hva de drev på med. Det var flere grunner til at foreldrene involverte seg i idretten, blant annet så de på det som en viktig foreldreoppgave å bidra til at barnet deres har en aktiv ungdomstid. Andre grunner var at de så på idretten som en positiv investering for barnets fremtid, og at det var en god mulighet til å følge opp barna sosialt og emosjonelt. Det sies derfor at foreldres engasjement i barnas idrettsdeltagelse drives frem av hovedsakelig to kulturelle prosesser: aktivitetskravet som ungdom møter og ideen om et involvert foreldreskap.

Måten foreldrene involverer seg på er ved å vise interesse for barnets trivsel og prestasjoner, samtidig som de bidrar til å legge til rette for aktivitetene i idrettslaget (Stefansen et al., 2016). Gravermoen (2016) presenterer liknende resultater i sin masteroppgave *Idrettsforeldre*. Gjennom intervju med ni foreldre til unge skihoppere kom det frem at foreldrene involverer seg i idretten for å vise engasjement for barnets interesser. I tillegg kom det frem at foreldrene mener at investeringene de gjør er større enn de personlige kostnadene som medfølger. Foreldrene i Eliassons (2009) studie verdsatte i likhet med foreldrene i studien til Stefansen et al. (2016) den sosiale betydningen idretten hadde for barnet, men også betydningen idretten hadde for foreldrene selv.

Det finnes også studier som fokuserer på barnas opplevelse av foreldreinvolvering i idretten. Strandbu og kollegaer (2019) har utført en empirisk studie bestående av 16 fokusgruppeintervjuer av norske 13-14 åringer. Formålet med studien var å undersøke hvordan ungdom forstår den ideale foreldrerollen. Resultatene i studien viser at ungdommen ønsker foreldre som involverer seg og er tilstede ved deres idrettsdeltagelse. Studien konkluderer med at foreldreinvolveringen bør være en balanse mellom støtte og oppmuntring med respekt for utøvernes utvikling av selvstendighet. Annen forskning som støtter dette er Hellstedt (1987). Han deler foreldres involvering i barns idrettsaktivitet inn i tre grupper- underinvolvert, moderat og overinvolvert. Underinvolverte foreldre kjennetegnes av mangler på emosjonell, økonomisk og praktisk støtte. Overinvolverte foreldre har vanskeligheter med å skille egne ønsker og behov fra utøverens, og vektlegger ofte prestasjon og resultater. Moderat involvering kjennetegnes av at foreldrene er støttende, men at avgjørelser rundt deltagelse og satsning overlates til utøveren selv.

Dette kan likne funnene i Strandbus (2019) studie. Moderat involverte foreldre deltar også ofte i frivillig i klubben, men overlater trening av ferdigheter til treneren eller trenerteamet. Hellstedt (1987) peker på moderat involvering som best egnet med tanke på en idrettskarriere. Alt for engasjerte eller veldig lite engasjerte foreldre kan ha en forstyrrende rolle.

3. Design og metode

I dette kapitlet presenteres studiens design og metode. I de neste avsnittene vil det bli redegjort for valg av metode og gitt en beskrivelse av en intervjuguide på bakgrunn av metodevalget. Videre følger en beskrivelse av rekrutteringen av informanter, gjennomføring av intervju og behandling av data. Avsluttende for dette kapitlet vurderes styrker og svakheter knyttet til datainnsamlingen, samt at det redegjøres for forskningenes kvalitet og etiske hensyn.

3.1 Valg av metode

Innenfor samfunnsforskning fremstår kvalitativ og kvantitativ forskning som to fundamentale tilnærminger ved det å fremskaffe og analysere informasjon (Tjora, 2017). Valg av metode avhenger av studiens problemstilling. Problemstillingen i denne oppgaven omhandler subjekters forståelse av et fenomen, og av den grunn vil det være hensiktsmessig å velge en metode som vil gi tilgang til hvordan subjektene forstår sin livsverden. Et kvalitativt design vil være naturlig ved en slik tilnærming da problemstillingen vektlegger forståelse i større grad enn forklaring (Thagaard, 2018). En annen styrke ved kvalitativ metode er at metoden er velegnet til studier av temaer det er gjort lite forskning på fra før, noe som også er tilfellet ved denne studien. På bakgrunn av dette var det tydelig at dybdeintervju var den beste metoden for denne besvarelsen.

Målet med dybdeintervjuer er å skape en situasjon der informantene kan snakke relativt fritt rundt spesifikke, forhåndsbestemte temaer. Dybdeintervju som metode baserer seg på et fenomenologisk perspektiv, som vil si at vi er opptatt av subjekters opplevelse av fenomener eller situasjoner (Tjora, 2017). Når jeg som forsker skal forsøke å finne ut av foreldrenes opplevelse av å være idrettsforelder er det viktig at jeg lar informantenes subjektive tanker, følelser, refleksjoner og meninger komme frem (Kvale & Brinkmann, 2015).

3.2 Utvalg og fremgangsmåte

Når man skal finne informanter er det viktig å finne intervjuobjekter som har erfaringer med den fenomenet man ønsker å undersøke. For å optimalisere informantenes bidrag benyttet jeg meg av kriterieutvalg (Tjora, 2017). I min studie var det viktig å finne informanter som har erfaring med det å være forelder til en som har eller har hatt suksess innen langrenn. Kriteriet som lå til grunn for denne studien var at informantene måtte ha minst ett barn som har hevdet seg eller

hevder seg i nasjonale konkurranser, men som også har prestert godt internasjonalt. Kvale og Brinkmann (2015) mener at man trenger så mange informanter det trengs for å finne ut det man trenger å vite. Ved hjelp av dybdeintervjuer kan man likevel innhente verdifull informasjon om få informanter (Thagaard, 2018). I samarbeid med veileder kom jeg frem til at et utvalg på fire til seks informanter ville kunne gi meg tilstrekkelig med informasjon til denne studien.

For å rekruttere informanter gikk jeg gjennom resultatlistene fra ski NM på Konnerud 2020, Verdenscupen i Dresden og Nyttårsrennet på Beitostølen, samt at jeg benyttet meg av Norges Skiforbunds nettside. Det var i utgangspunktet tenkt at jeg skulle sende ut e-post med informasjonsskriv til de aktuelle informantene, men jeg fant fort ut av at det var vanskelig å finne informantenes e-postadresser. Isteden laget jeg en liste med aktuelle informanter og deres telefonnumre. I første omgang sendte jeg ut ni meldinger per SMS med kort informasjon om meg, mitt prosjekt og at jeg gjerne ville sende et informasjonsskriv (vedlegg 1) per e-post dersom om deltakelse i prosjektet kunne være aktuelt. I første omgang fikk jeg svar fra fire personer som syntes prosjektet hørtes interessant ut. Disse fikk tilsendt informasjonsskriv på mail. Det var ønskelig med seks informanter og jeg kontaktet derfor fire aktuelle intervjuobjekter til, og fikk to nye svar. Av de tilsammen seks intervjuobjektene som viste interesse var det fire som sa ja til å delta i prosjektet.

Utvalget består av tre mødre og en far, som alle er foreldre til en langrennsløper som er eller har vært en av de beste i landet. Skjevfordelingen av kjønn kan ha gitt utslag på funnene.

Navn	Alder	Sivil-status	Antall barn	Barn som satser/ har satset	idrettserfaring	Idretts-erfaring ektefelle	Verv/roller i idretten
Trine	50-55	Gift	2	sønn	Håndball opp til krets nivå	Langrenn	Dugnad/ frivillig arbeid
Torun	60-65	Gift	2	datter	Langrenn	Langrenn	Trener, administrerende roller
Truls	60-65	Gift	3	sønn	Langrenn opp til juniornivå	Langrenn	Trener, administrerende roller
Trude	55-60	Gift	3	datter	Håndball/alpint	Langrenn	Administrerende roller

Tabell 1: Sentrale kjennetegn ved informantene

Tabellen ovenfor viser en oversikt over foreldrenes kjønn, sivilstatus, idrettsbakgrunn og om de er forelder til en jente- eller gutteutøver. De har fått nye navn, og for å sikre anonymiteten har jeg plassert informantene i aldersgrupper istedenfor å oppgi nøyaktig alder.

Intervjuguide

For å skaffe dype og ekte svar fra informanten er det viktig med tillit og trygge omgivelser. En intervjuguide kan bidra til dette og er en hensiktsmessig metode til å strukturere et intervju. (Tjora, 2017). Det er flere ulike måter å strukturere et intervju på, men kjennetegnes av tre faser- *oppvarming*, *refleksjon* og *avrunding*. Oppvarmingen består av enkle og konkrete spørsmål om informantens bakgrunn. Dette var fordi jeg ønsket å skape en komfortabel situasjon for informanten som skal bidra til at informanten føler seg trygg. I denne delen er det viktig å bygge opp tillit mellom informant og intervjuer for å skape en optimal samtale der informanten kan gi ærlige svar på den forberedte intervjuguiden. Jeg pratet med informantene om informasjonsskrivet og forsikret dem om at de kom til å forbli helt anonyme. *Refleksjon* utgjør hoveddelen, og består av spørsmål der informanten kan utdype erfaringer, meninger og holdninger knyttet til foreldrerollen i idretten. *Avrundingen* handler igjen mer om generelle forhold og skal ta informanten ut av den reflekterende situasjonen (Tjora, 2017). Jeg avsluttet intervjuene med å spørre om informantene hadde noe mer de ville tilføye, eventuelt spørsmål til meg eller til studien, og takket for at de hadde tatt seg tid til å delta.

Intervjuguiden (vedlegg 3) er semistrukturert og følger de samme temaene som i fagfeltkapitlet. Dette bidrar til en ryddig struktur, men hvor rekkefølgen av spørsmål kan endres underveis, noe jeg opplevde var tilfellet. Det er også lagt opp til at jeg kan komme med oppfølgingsspørsmål for å få tydeliggjort meningene og mest sannsynlig også for å få et enda dypere innblikk i informantenes erfaringer. Jeg gjorde meg godt kjent med intervjuguiden slik at jeg ikke trengte å lese av fra arket underveis i intervjuene, men hadde det liggende ved siden av meg slik at jeg ikke skulle glemme spørsmål jeg hadde planlagt å stille. Med dette, i tillegg til litt småprat underveis var målet å bidra til at intervjuet ikke skulle oppleves som et avhør, men mer som en normal samtale (Tjora, 2017).

I forkant av intervjuene gjennomførte jeg et pilotintervju med min pappa, som har erfaring med å følge opp barn i organisert idrett. Jeg fikk tilbakemelding på oppbyggingen av guiden og formuleringene av spørsmålene. Jeg fikk tilbakemelding på at jeg burde vente et par sekunder fra

informanten slutter å prate til jeg stiller et nytt spørsmål, slik at informanten får tid til å tenke og eventuelt fortelle noe mer som han eller hun kommer på. I tillegg fikk jeg et inntrykk av intervjuets varighet, og jeg følte meg bedre forberedt og mindre nervøs med tanke på de ordentlige intervjuene.

3.3 Gjennomføring

I løpet av denne prosessen ble tiltakene for å hindre spredning av Corona-viruset iverksatt, noe som satt en stopper for avtale om intervju ansikt-til-ansikt med informantene. I samråd med veileder ble det besluttet at intervjuene skulle foregå over Skype, eventuelt Face Time. Et av intervjuene ble gjennomført uten video, og jeg mistet derfor muligheten til å tolke kroppsspråk.

Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) er de første minuttene av et intervju avgjørende. Intervjupersonene vil ha en klar oppfatning av intervjueren før de begynner å snakke fritt og legge frem sine opplevelser og følelser for en fremmed. Jeg innledet intervjuene ved å informere om studien og hvilke rettigheter informanten har. Jeg fulgte hovedsakelig rekkefølgen i intervjuguiden, men rekkefølgen ble noe endret, da informantene kom inn på noen av de andre spørsmålene underveis.

Som intervjuer kan man skape god kontakt og tillit ved å lytte oppmerksomt og vise interesse og forståelse for det informanten sier (Tjora, 2017). Jeg benyttet meg av lydopptaker som hjelpemiddel under intervjuet slik at jeg kunne rette min fulle oppmerksomhet til informanten. Dette var informantene informert om. Intervjuenes varighet varierte fra 27 til 38 minutter. Jeg fikk inntrykk av at alle informantene var positive til å delta i prosjektet, noe som bidrog til tillit fra starten av. Det varierte hvor mye informantene hadde å si rundt de ulike temaene, men alle var engasjerte og reflekterte godt. Direkte etter hvert intervju skrev jeg ned tanker og erfaringer jeg fikk fra intervjuet. Etter å ha gjennomført alle intervjuene satt jeg igjen med en følelse av å ha fått et godt grunnlag for å besvare studiens problemstilling.

Transkribering og analyse

Lydopptakene ble omgjort til tekst så fort det lot seg gjøre etter intervjuene. Jeg har transkribert alt som ble sagt, foruten om bekreftende svar som jeg brukte for å holde flyt i samtalen. Relevante uttrykksmåter er markert med firkantklammer, og i kursiv som resten av sitatet, f.eks. [*ler*]. Ord eller fraser som jeg selv har inkludert i sitater for å få bedre flyt er markert

med parantes og uten kursiv. I fremstilling av sitater der jeg har tatt bort hele setninger har jeg brukt «(...)», men uten at det har gått utover meningen i uttalelsene fra informantene (Thagaard, 2018). Grunnen til at jeg har valgt å gjøre transkriberingen så detaljert er fordi jeg mener at slike detaljer kan ha betydning når det kommer til analyse av materialet.

Informantene snakket ulike dialekter, og for å ivareta informantenes anonymitet er transkripsjonene normalisert. Jeg har derfor transkribert alt materiale til bokmål. Grunnen til dette er at informantene er foreldre til kjente profiler i Norge, og dialekter kan derfor bidra til at informantene lettere kan gjenkjennes. Transkripsjonen ga meg et datamateriale på 40 A4-sider.

Jeg leste gjennom transkripsjonen flere ganger, og tok notater underveis. Deretter benyttet jeg meg av en temasentrert analysemetode der jeg sorterte materialet innunder de samme temaene som i intervjuguiden. Dette gjorde jeg ved å markere teksten i tre ulike farger. For å gjøre datamaterialet mer oversiktlig og lettere å jobbe med laget jeg en tabell. I tabellen fylte jeg inn kodeord eller fraser knyttet til de ulike temaene i intervjuguiden. Videre gikk jeg gjennom et og et intervju og fylte inn sitater knyttet til temaene. Til slutt hadde jeg en oversikt over hvert enkelt tema og foreldrenes tilhørende utsagn. På denne måten fikk jeg redusert datamaterialet til 26 A4-sider.

For å illustrere funnene fra de ulike temaene har jeg gjengitt sitater fra informantene. Ved å sette informasjon som ble trukket ut, inn i den sammenhengen den var en del av har jeg forsøkt å ivareta helheten i informantenes utsagn (Thagaard, 2018).

3.4 Forskningens kvalitet og etiske refleksjoner

Forskningens kvalitet avhenger av reliabilitet, validitet og generaliserbarhet. Når det er snakk om vurdering av forskningsarbeidets kvalitet er en sentral side ved kvalitativ forskning *systematikk*. Dette innebærer at jeg som forsker må kunne begrunne fremgangsmåtene i forskningsprosessen og reflektere over de avgjørelsene som blir tatt underveis (Thagaard, 2018).

Intervju benyttes ofte som kvalitativ metode for å få en dybde i menneskers erfaringer og livsverden (Kvale og Brinkmann, 2015). Denne metoden er tidkrevende, da det kreves mye tid til planlegging, gjennomføring, transkribering, analyse og rapportering per informant. Dette kan føre til at den ytre validiteten blir svekket om en kun benytter seg av intervju som metode. Tidsbruken per informant fører ofte til at antall informanter er lavt. I tillegg er utvalget i denne studien er skjevfordelt, noe som ifølge Kvale og Brinkmann (2015) har konsekvenser for

generaliserbarheten. Funnene i denne studien ikke er generaliserbare utover andre enn de fire informantene. Hensikten med denne studien har vært å bidra til forståelse av hvordan foreldre til toppidrettsutøvere i langrenn forstår sin foreldrerolle, og resultatene kan forhåpentligvis føre til refleksjon og gjenkjenning hos eksempelvis andre idrettsforeldre.

En forutsetning for *pålitelighet* kan være at forskeren har engasjement og kunnskap om temaet det forskes på (Tjora, 2017). Min egen idrettsbakgrunn, i tillegg til stor interesse for temaet, medfører at jeg sitter på visse forhåndskunnskaper som jeg tar med inn i prosessen. En ulempe ved dette er at dette kan påvirke min evne til å tolke datamaterialet. Selv har jeg bare erfaring fra utøverperspektivet, noe jeg har forsøkt å være bevisst på i arbeidet med datamaterialet. En styrke er derimot at mitt engasjement og mine forhåndskunnskaper kan bidra til en felles forståelse mellom informanten og meg. Jeg har forsøkt å styrke oppgavens pålitelighet ved å beskrive og begrunne mine valg for studien.

Ved å stille spørsmål som er relevante for studiens problemstilling, har jeg forsøkt å sikre undersøkelsens gyldighet (Tjora, 2017). Pilotintervjuet var med på å sikre dette. Gjennom åpne spørsmål knyttet til de ulike temaene har jeg forsøkt å legge til rette for at informantene kan reflektere over de temaene jeg ønsker å undersøke.

Etiske refleksjoner

Forskningsetikk vil si at man som forsker skal arbeide ut fra en grunnleggende respekt for menneskeverdet (Ringdal, 2016). Dette innebærer å sikre deltagerne i forskningen frihet og selvbestemmelse, beskytte informantene mot skade og å ivareta enkeltpersonenes rett til anonymitet og privatliv.

I rekrutteringsprosessen fikk de aktuelle foreldrene tilsendt informasjonsskriv (vedlegg 1) og samtykkeskjema (vedlegg 1) via e-post, slik at de selv kunne vurdere å delta i studien. I informasjonsskrivet ble de blant annet informert om studiens formål, hva deltakelse i studien innebærer og hvem som får tilgang til informasjonen. På grunn av at intervjuene måtte gjennomføres over Skype forsikret jeg meg i starten av intervjuene om at informantene var kjent med informasjonsskrivet og at de samtykket til deltagelsen i prosjektet. Jeg fikk også tilsendt underskrevde samtykkeerklæringer fra informantene i etterkant. Informert samtykke skal sikre informantenes rettigheter ved at de informeres om at deltagelsen er frivillig og at de kan trekke seg når som helst, uten at det får konsekvenser for informanten (Thagaard, 2018).

For å opprettholde en etisk forsvarlig forskningspraksis må også konfidensialitet følges opp (Thagaard, 2018). Informantene som har deltatt i studien skal på ingen måte kunne kjennes igjen, med hensikt om å ikke skade de foreldrene som har deltatt. Det har også vært nødvendig å ta hensyn til en tredjeperson, barna til informantene. Informasjon om tredjepersonene har også blitt anonymisert. Dette har ikke hatt noen betydning for resultatene i studien.

I dette kapitlet har jeg beskrevet gangen i forskningsprosessen. Både forskningsmetoden, fremgangsmåte, og hvordan analysen har blitt utført har blitt redegjort for. I tillegg har sterke og svake sider ved metoden, samt etiske overveielser med forskningsprosessen blitt vurdert.

4. Analyse

I dette kapitlet presenteres analysen av datamaterialet. Analysen baserer seg på en temasentrert metode, og dette kapitlet er derfor delt opp i samme hovedtemaer som i fagfeltkapitlet: (1) Idrettsforeldre og familie, (2) Roller og strategier, (3) Engasjement og involvering. Denne inndelingen har bidratt til å belyse hvordan informantene forstår ulike sider av foreldrerollen i idretten. I tilknytning til hvert hovedtema vil jeg også drøfte resultatene i lys av Côtés (1999) *Developmental sodel of sport participation*, og tidligere forskning som er presentert i oppgaven.

4.1 Idrettsforeldre og familie

For å undersøke hvordan foreldre til langrennsløpere på elitenivå forstår sin foreldrerolle i idretten er det hensiktsmessig å få et innblikk i hvilke sosiale og kulturelle ressurser foreldrene har å bidra med til utøverens utvikling. Ambisjonen er å få kunnskap om hvorfor deres barn ble introdusert til langrenn og hvordan hverdagen så ut med oppfølging av barnet i idretten. Sentrale spørsmål kan være; har foreldrene selv drevet med langrenn eller annen idrett? Og hvordan så hverdagen deres ut med oppfølging av idretten?

I denne studien er det gjort fire intervjuer med foreldre som har minst ett barn som satser eller har satset på langrenn, og er eller har vært på elitenivå. Disse foreldrene er gift og har to eller tre barn. Ifølge tidligere forskning har det vist seg å være gunstig å ha foreldre som bor sammen dersom man ønsker å bli en utøver på elitenivå (Breivik & Gilberg, 1998; Côte, 1999; Rønbeck & Vikander, 2010). Å ha foreldre som bor sammen er en gunstig forutsetning, fordi langrenn krever mye tid, praktisk oppfølging og økonomisk støtte.

I den første fasen av en idrettskarriere er det foreldrenes oppgave å introdusere barnet for allsidig og lekpreget idrett, noe foreldrene i denne studien ser ut til å ha gjort (Côte, 1999). Foreldrene forteller at barna deres startet med skilek eller allidrett rund skolestartalder, og organisert langrennstrening og eventuelt renn i løpet av de første årene på barneskolen. Før skilek og organisert langrennstrening forteller foreldrene at det har vært skiaktivitet helt fra småbarnsalder av. Trine og Truls forteller det slik:

«Du han starta ikke tidlig med langrenn, men (...) gikk veldig tidlig på ski [ler]. [Sønnen], ja, han begynte å gå på ski han, når han var to år, da begynte han å gå på ski, og jeg husker på den første skituren da, for han gikk inne på stua hjemme hos oss». (Trine)

«Det var vel når han var ett eller to år. Han starta med ski, og de første skiturene og pulkturene var tidlig, altså så fort han kunne gå så var det jo ut på tur. Om turen var bare hundre eller tohundre meter så var det så fort det gikk an ja. Han var et par år sikkert, da han begynte å stå på ski.» (Truls)

Det er også et fellestrekk at barna til informantene har holdt på med én eller flere idretter i tillegg til langrenn i ung alder, noe Côte (1999) peker på som viktig når barna er små. Truls forteller eksempelvis:

«I og med at vi bor i [hjembyen] så er det jo litt begrensa hvordan tilbudet er da. Det har jo vært ski og så langrenn og fotball som dem har vært med på, og pluss litt løping» (Truls)

Tidlig i intervjuet ble foreldrene spurt om deres tidligere idrettsbakgrunn. Det fremgikk at alle foreldrene tidligere har deltatt i organisert idrett i yngre alder. To av informantene har selv drevet med langrenn og har konkurrert i idretten, men ikke på nasjonalt eller internasjonalt nivå. De to andre informantene har annen idrettsbakgrunn (håndball og alpint), men forteller at de alltid har likt å gå på ski i forbindelse med friluftsliv og hytteliv. Alle informantene har dessuten en partner som har vært aktiv utøver i langrennssporten. Skiinteresse, uavhengig av satsning eller hobby, viser seg altså å ligge i familien, både hos mor og far. Trude og Torun forteller at det var naturlig at det ble langrenn barna deres begynte med:

«(...) at mine svigerforeldre er jo også veldig, er veldig engasjert da, i skimiljøet på [hjemstedet], for dem hadde ansvaret for en egen sånn skilek i [den lokale skiklubben]. (...) Det var veldig naturlig at dem begynte der. De måtte nesten begynne der. Det var liksom litt programforplikta for å si det sånn. Så det var sånn dem egentlig kom inn i det.» (Trude)

«Det var jo naturlig med idrett, for jeg holdt på med langrenn selv, så det var det vi tok med ungene på. Vi har alltid vært en aktiv familie. Ski i helger, og det var vinterferiene, ski i påska. De ble jo fort selyfølgelig spora inn på det.» (Torun)

Alle fire foreldrene har altså selv erfaring med organisert idrett og begge foreldre eller en av foreldrene har direkte erfaring fra langrennssporten. Dette stemmer med funn i tidligere forskning (Breivik & Gilberg, 1999; Fahlström et al., 2015; Rønbeck, 2006) hvor toppidrettsutøvere har

satset på samme idrett som én eller begge foreldrene selv har konkurrert i. Foreldrenes idrettslige interesser, spesielt innenfor langrenn, kan sies å ha påvirket utøvernes interesse for idrett på en positiv måte. I tillegg ser det ut til at interessen for generell fysisk aktivitet og til å gå på ski i ferier er noe familiene har til felles. Slik interesse for friluftsliv har i tidligere forskning vist seg å være en betydningsfull faktor for en toppidrettskarriere (Breivik & Gilberg, 1999; Rønbeck, 2006). I likhet med funnene i Toms og Flemings (1995) studie har foreldrene en betydningsfull rolle og innflytelse på barnets valg av aktivitet ved at de opptrer som idrettslige forbilder. Dette beskrives også som foreldrenes viktigste oppgave i *the sampling years*, hvor barn blir introdusert for og gjort interessert i idrett (Côte, 1999).

Foreldrene til utøverne fikk spørsmål om å fortelle om hverdagen med jobb, skole og oppfølging på idrettsarenaen. En forelder forteller at partneren jobber turnus og at det derfor har vært viktig å planlegge dagene slik at det alltid er én som kan stille opp med kjøring til trening. Foreldrene fikk også spørsmål om de har hatt mulighet til å ta seg fri eller få fri fra jobb i forbindelse med skitrening eller -renn. Alle foreldrene har hatt mulighet til å ta seg fri for å følge opp på idretten ved at de har hatt en fleksibel jobb eller hatt en forståelsesfull arbeidsgiver. Truls beskriver det slik:

«Nei, så det, og en stor del av arbeidsdagen har jeg alltid styrt selv, så det har ikke vært noe problem det, å bidra litt på aktiv idrett nei, om det er barn eller voksne, så det har gått fint. Og en veldig imøtekommende arbeidsgiver, som gir permisjon, og tilrettelegger sånn at det er mulig da.» (Truls)

Foreldrene i denne studien gir uttrykk for at langrenn har vært en familieaktivitet fra småbarnsalder av, hvor begge foreldrene har vært involvert. I lys av DMSP anses dette som fordelsaktig for en idrettslig karriere (Côte, 1999). Foreldrene besitter verdifulle sosiale og kulturelle ressurser ved at de selv har vært utøvere og en del av et idrettsmiljø. Ifølge Fahlström et al. (2015) tilsier dette at informantene, sammen med barna, utgjør en såkalt «idrettsfamilie». Foreldrene har vært idrettslige forbilder og gjennom sine erfaringer med og interesse for fysisk aktivitet og idrett har foreldrene lagt til rette for barnas deltagelse i idretten.

4.2 Roller og strategier

Til nå har analysen i tråd med tidligere forskning vist at foreldrene tidligere har vært idrettsaktive og at de har en generell interesse for langrenn og fysisk aktivitet. I tillegg til å

introdusere barna for fysisk aktivitet og idrett, og legge til rette for deltagelse der, har foreldrene først og fremst en støttende rolle. Denne støttende rollen handler om å følge opp barnet både praktisk og emosjonelt i idretten, men uten å legge for mye press på prestasjon og resultater (Power & Woogler, 1984). I denne delen av analysen presenteres foreldrenes forståelse av roller og strategier. Har foreldrene fulgt opp, oppmuntret, støttet og hatt idrettslige forventninger til barna sine? Og hva gjør foreldrene mens barna er på trening?

Langrenn krever store investeringer, både i form av utstyr, praktisk oppfølging, tid og tilrettelegging. Foreldrene fikk spørsmål om hvor mye tid som gikk med til idrettsoppfølging totalt sett. Alle informantene fant det vanskelig å gi et eksakt antall timer. Det kom imidlertid til uttrykk at hverdagen ble lagt opp til at barna skulle på trening. Middag, handling og andre gjøremål ble lagt opp deretter. Trine og Torun beskriver hverdagen slik:

«(...) for meg har det vært det at jeg har vært på jobb, og så er det liksom hjem å lage middag, og så er det jo å ... for da har det vært sånn at ettermiddagene har vært lagt opp etter guttene, om de skulle på trening, og så spilte dem jo fotball så når dem, når det ikke var ski så var det fotball. Så det var, kjøre på kamp og trening og sånn, ikke sant? Men så var det, (...), eller det er vanskelig å si hvor mye vi har i løpet av en uke (...).» (Trine)

«Vi hadde veldig hektisk hverdag på mange vis, men samtidig, jeg var jo selv trener to ganger i uka på ski, og så hadde vi jo friidrettstrening, og [dattera] var jo med på friidrettstrening da to andre dager.» (Torun)

Alle foreldrene bodde slik at det var nødvendig å skyss barna til trening. For to av foreldrene har reiseveien til trening vært kort, men lang nok for at det likevel har vært behov for kjøring. De har et felles inntrykk av at de syns det har vært mye kjøring, men til gjengjeld var det en fordel at alle barna drev med langrenn og skulle på samme trening.

«Ellers (hvis barna ikke kunne sykle til barmarkstrening) så kjørte vi dem jo alltid ikke sant. Det var mye kjøring. Og det er dem jo avhengig av også, ellers så virker det veldig slitsomt.» (Trude)

Foreldrene gir uttrykk for at hverdagen ble planlagt rundt barnas treningstider. De har tilpasset seg aktivitetsmønstrene som kreves av idretten, noe som ifølge tidligere studier av blant annet Kirk et al. (1997) og Kay (2000) er et krav for at barnet skal kunne delta i idretten. Slik tilrettelegging gir også uttrykk for foreldrenes interesse i barnets idrettsdeltagelse, og er noe som

anses som viktig i alle tre fasene av en idrettskarriere, men spesielt i de to første fasene (Côte, 1999).

Informantene ble spurt om hva de gjorde mens barnet eller barna deres var på trening. Truls og Torun var aktive som trenere, særlig i barne- og ungdomsårene. Begge disse foreldrene forteller at de hadde ansvaret for en treningsgruppe i den tiden barnet hadde skitrening. Truls var også fotballtrener når det ikke var ski. Når datteren var på friidrettstrening var Torun tilskuer.

«På den skitreninga så var jeg jo selv delvis trener for en gruppe, (...) opptil tretten år. Så når de var 13 år fikk de andre trenere, så var jeg med som en av tre trenere i den gruppa fra elleve til tretten år, eller fra ti til tretten år da. Så var jeg aktiv med selv som trener, og eller så, (...) når det var friidrett, og [jeg] ikke var aktiv som trener, var jeg alltid med å så på og, ja, for det var noe med å se og motivere og kunne bidra til veiledning utenom de her treningsformene.» (Torun)

Trine forteller at hun har gått seg en tur eller trent selv i tiden barna trente, men at hun som oftest så på og sosialiserte seg med de andre foreldrene. Hos Trude var det mannen hennes som var med som trener, mens hun selv var med på andre måter, og forteller:

«Jeg engasjerte meg, så jeg var ofte med. (...)for dem trengte jo litt hjelp. Ehm, Jeg var ikke aktiv trener, men jeg var aktiv i det administrative (...), så vi var jo med på dugnader, eller sånn når det skulle arrangeres klubbrenn og skirenn, (...), så vi var jo en del av klubbmiljøet. Så, ofte trengte dem hjelp på trening, og noen som skulle være baktroppen og noen skulle gjøre det, så. Hvis ikke gikk vi nå på ski selv da, (...).» (Trude)

Alle de fire foreldrene forteller at deres partner også har vært trener eller stilt opp som frivillig på treninger og i konkurranse. En forelder beskriver det slik:

«(...) mannen min, han har jo smurt ski, jeg har smurt matpakke [ler].» (Trine)

Foreldrenes uttalelser tyder på at både mødrene og fedrene har vært delaktige i oppfølgingen av utøveren, men at de påtar seg ulike roller, noe som det har blitt gjort funn på tidligere (Gravermoen, 2016). Ifølge Fredricks og Eccles (2005) oppfylder foreldrene en av de tre viktigste foreldrerollenef ved at de er involvert og har påtatt seg ulike roller i idretten. Foreldrenes uttrykk for å ha investert mye tid i barnas idrettsaktiviteter som trenere, frivillige og sjåfører er i tråd med

hva Côte (1999) peker på som viktige foreldreoppgaver i spesialiseringsårene. Men det er også viktig at foreldrene støtter barnet sitt og ikke presser på.

Forventninger og press

Power og Woogler (1984) viser i sin studie at utøvere som opplever middels eller lite press og forventninger fra foreldrene sine, har større glede av å delta i idretten. Resultatene i denne studien indikerer at foreldrene har hatt lave forventninger til sitt barns idrettslige utvikling og prestasjoner. Slik også funnene i studien til Breivik og Gilberg (1998) antyder kan lave eller ingen forventninger fra foreldrene ha påvirket utøvernes motivasjon og glede positivt og samtidig bidratt til at utøverne er eller har vært på elitenivå.

Foreldrene til jenteutøvere forteller at det var utøveren selv som skapte og hadde forventninger og ambisjoner til egen prestasjon. Hoppforeldrene i Gravermoens (2016) studie forteller også at det er utøverne selv som har ambisjoner. Torun og Trude beskriver det slik:

«Det [å ha det gøy] var viktigere enn plasseringen. Så ho har nok hatt større ambisjoner selv på det da, i forhold til hvor ho vil være i forhold til plassering.» (Torun)

«Vi har jo egentlig ikke [hatt forventninger eller ambisjoner til datteren], hun har jo laga seg, hun har vært ganske ambisiøs selv, så det er hun som har stått for ... vi har jo egentlig bare prøvd å støtte hun i det.» (Trude)

Selv om informantene i denne studien ikke har hatt forventninger eller ambisjoner for utøverens idrettslige utvikling så har foreldrene hatt forventninger til innsats. Truls formulerte seg slik:

«(...) det har aldri vært noe fokus på å vinne skirenn eller vinne konkurranser, men veldig fokus på innsats da, og liksom det at dem skal avslutte en trening og et skirenn med å være fornøyd med den innsatsen og den jobben dem har gjort da, helt uavhengig av resultat.» (Truls)

Foreldrene vektlegger at det viktigste er at utøveren trives og selv ønsker å drive med langrenn, noe Truls og Trine beskriver slik;

«Ikke noe press, ikke noen forventninger og ikke noen tårer om det går dårlig, og så da er det mer å trøste. (...). vi [begge foreldrene] har inntrykk av at dem har takla det å være sist, som han [sønnen som satser] spesielt, han var jo dårlig i mange år, men han var nå med likevel og

syns det var artig, og da er nå vi veldig happy, og det er ikke noe problem med å bruke tid på den aktiviteten som dem syns er gøy da.» (Truls)

«Det går ikke an å, utøveren selv må ville det her. Det er ikke noe vits, hvis at jeg hadde sagt da at «vet du, må du trene». Men hvis han egentlig ikke hadde noe lyst til å trene, det hadde ikke funka, vet du. De må komme på det selv. Derfor tror jeg aldri at vi har sagt til [sønnen] at «skal du ikke ut å jogge deg en tur nå» [ler]. Nei, det har vi aldri sagt. Så sann er det.» (Trine)

Flere forskere peker på at for høye forventninger og press fra foreldrene har negativ påvirkning på barns deltagelse i idrett (Power & Woogler, 1984; Sánchez-Miguel et al., 2013), mens lave forventninger forbindes en positiv idrettslig utvikling (Breivik & Gilberg, 1999; Rui, 2018). Côte (1999) påpeker også viktigheten av å ikke legge for mye press på barnet, spesielt i spesialiseringsårene. Dette er noe foreldrene i denne studien uttrykker å ha vært bevisste på.

Emosjonell støtte

Å være toppidrettsutøver er ingen dans på roser. I tillegg til sosialt fellesskap, mestring og treningsglede kommer også motgang i form av blant annet nederlag, skuffelser eller skader. Emosjonell støtte i slike perioder er dokumentert å være viktig for en utøvers karriere (Côte, 1999; Fredricks & Eccles, 2005; Kay, 2000; Kirk et al., 1997). For å få innsikt i den emosjonelle støtten foreldrene gir barna sine fikk foreldrene spørsmål om hva de gjør når barnet deres møter motgang. Alle fire foreldrene forteller at barna deres har hatt kortere eller lengre periode med skader, og at det i disse periodene har vært ekstra viktig å støtte dem. Trine sier:

«(...) for i [sønnen] sitt tilfelle så hadde han jo en veldig alvorlig skade (...), og da er det jo klart at det eneste vi kunne gjøre da var jo å være der selv, og bare støtte han opp og gi han den tryggheten han trengte akkurat da og den støtten han trengte da (...).» (Trine)

Alle foreldrene fikk oppfølgingsspørsmål om denne støtten hadde forandret seg etterhvert som barnet utviklet seg og ble voksen. Foreldre forteller at det har vært samme type støtte hele veien. Trine uttrykker det slik:

«Nei, det tror jeg har vært det samme hele veien faktisk, altså han, han kjenner oss så godt, han vet at vi er der, uansett, så det har ikke vært noe, det tror jeg ikke det er noe forskjell på.» (Trine)

Truls forteller at de ikke har vært så mye motgang, men at det i så fall har vært å stå over noen treninger og konkurranser. Mødrene svarte noe mer utdypende på dette spørsmålet, noe som kan ha sammenheng med Cumming og Ewings (2002) funn, som sier at mødre kan være mer tilbøyelig til å gi emosjonell støtte enn fedre. Dette kan tolkes som at mødre er mer emosjonelt involverte i idretten, men dette er bare en antakelse. Her må det minnes om at denne studien baserer seg på intervju av tre mødre og bare én far.

Alle tre mødre nevner at de lever seg veldig inn i barnas idrettsdeltagelse, både i oppturer og nedturer. De forklarer at du ser om barnet ditt har det bra eller ikke. Trine forteller eksempelvis:

«For du ser det, som forelder så ser du hvordan dem har det og om dem syns det her [er gøy å drive med], selv om han ikke alltid gikk veldig gode skirenn så var ikke det sånn, det var bare den gleden han hadde med miljøet og få lov til å være ute på ski da.» (Trine)

I medgang flyter det av seg selv, og foreldrene uttrykker en felles oppfatning av at det er i motgang det er viktigst å være tilstede og støtte.

«Men det er i den perioden [med nederlag og skader] det har vært viktigst å være på. Når alt har gått glatt og det har vært medgang og alt har fungert, da har ho jo hatt nettverket sitt, og trenere og alt mulig og i motgang har det vært godt at vi har vært der.» (Torun)

Som Torun nevner så har datteren hatt et nettverk rundt seg. De andre foreldrene trekker også frem miljøet i klubbene som viktig for ungene sine i både medgang og motgang. Dette kan tyde på at trenere, støtteapparat og lagvenner har fått større betydning for utøverne i løpet av karrieren, noe også tidligere forskning beskriver som vanlig (Côte, 1999; Fahlström et al., 2015). Foreldrenes støttende rolle har likevel ikke opphørt, og foreldrene er tilstede når utøverne selv har behov for der. I tillegg forteller foreldrene at barnet deres har vært positivt innstilt og motiverte i både motgang og medgang.

Gode egenskaper ved en idrettsforelder

Da foreldrene fikk spørsmål om hvilke egenskaper de anså som viktigst ved det å være idrettsforelder hadde de til felles å svare at det måtte være det å være støttende. Andre ting som blir nevnt er at man burde være glad i naturen, gi tilbakemeldinger, anerkjennelse og ros, og å bidra til et hyggelig miljø. Dette er egenskaper som også tidligere forskning har pekt på som

viktige (Côte, 1999, Fredricks & Eccles, 2005; Kay, 2000; Kirk et al., 1997). Torun utdypet svaret sitt ved å nevne det å være lyttende og etterspørrende:

«Ja, jeg tenker jo det her med å være lyttende, for å virkelig ... Man må lytte med hele seg for å se litt. (...), det er naturlig at vi som foreldre kan lese ungene våre i forhold til hvordan de egentlig har det. Så det å være lyttende og det å etterspørre «Hva vil du? Hva slags rolle vil du at jeg skal ha nå?»» (Torun)

Truls og Torun nevner begge at det er viktig å støtte utøveren på det å bli selvstendig. Truls forteller at man må være litt utfordrende, og de begge mener at man må la utøveren få friheten til å ta egne valg og tenke selv. Dette korrelerer med hva ungdommen i Strandbus (2019) studieønsket seg av foreldrene sine. De ønsket støtte og oppmuntring med respekt for utøvernes utvikling av selvstendighet. Trine er den eneste forelderen som nevner at man må være villig til å gi avkall på noe, og hun sier:

«Jeg tror du må være villig til å gi avkall på noe, forstå meg rett når jeg sier sånn egodyrking, hvis du skjønner hva jeg sier. (...) At, jeg tror ikke det hadde funka om jeg hadde satt meg selv fremst hele tiden, for da hadde vi ikke, da kunne jeg ikke vært til stede sånn som jeg har vært, hvis du skjønner.» (Trine)

I dette delkapitlet har vi sett at det foreldrene oppfatter som viktige foreldreoppgaver samsvarer med Fredricks og Eccles (2005) tredeling av foreldrerollen. Foreldrenes følger opp barna praktisk ved å kjøre til og fra trening, og ved å være tilstede under trening og renn. Under trening og renn har foreldrene hatt delaktige roller, enten som trener hjelper eller tilskuer. Ved at foreldrene i denne studien har tatt på seg rollen som tilretteleggere og tilpasser seg idretten har de gitt barna sine mulighet til å utvikle seg til å bli toppidrettsutøver. Foreldrene har få eller ingen ambisjoner eller forventninger til barnets idrettslige utvikling, og uttrykker bevissthet rundt å fremme mestring og innsats fremfor resultater. Resultatene tyder også på at foreldrene har vært bevisste på hvordan de gir emosjonell støtte i motgang, noe som er spesielt viktig i overgangen til og utover i investeringsårene (Côte, 1999).

4.3 Engasjement og involvering

Barn og unge som deltar i fritidsaktiviteter og idrett er avhengig av foreldre som engasjerer og involverer seg. Spørsmålene knyttet til dette temaet har hatt formålet om å undersøke hvorfor og hvordan foreldre engasjerer og involverer seg i barnas idrettsaktivitet. Foreldrenes refleksjoner rundt dette knyttes også til forholdet mellom forelder og barn.

Foreldrene ble spurt om hva som var deres bakgrunn for å involvere og engasjere seg i idretten. Å se gleden barna har av å delta i idrett nevnes som en felles drivkraft for foreldrene til å engasjere seg i idretten. Dette samsvarer med andre norske idrettforeldre, som involverer seg for å vise interesse for barnets trivsel, og fordi de ser på idrett som en god investering for fremtiden (Gravermoen, 2016; Stefansen et al., 2016). Foreldrene i denne studien nevner også egeninteressen i langrenn eller det å være i fysisk aktivitet som grunn, i tillegg til det å være en del av et langrenns- eller et idrettsmiljø. Utover dette svarer foreldrene noe ulikt. For Truls ble det også en jobb. Torun påpeker viktigheten av fysisk aktivitet for god helse i et livsperspektiv, at dattera får bedre utholdenhet i skole- og jobbsammenheng. For Trude har det vært viktig at dattera har hatt noe å holde på med utover skole, fordi det kan bidra til å mestre skolen bedre. Å kunne gå på ski er dessuten noe man kan ha glede av livet ut. Trine brenner for trivsel, og drivkraften hennes er å kunne legge til rette for at andre har det bra.

«Det jo ofte noen foreldre som står bak og drar litt ekstra [ler]. Og det er trivsel, og det er viktig for meg, og jeg har sagt at (...) jeg kommer helt sikkert til å være aktiv dugnadsarbeider i den skiklubben fordi. (...) Det er viktig, og det er bra for meg, og det er bra for andre, tenker jeg.» (Trine)

Både Truls og Trude sier at barn trenger engasjerte foreldre, hvis ikke vil de komme til å slutte før eller siden:

«(...) i en viss alder så er ungene, i vår idrett i langrenn, helt avhengig av foreldre som er interessert og stiller opp da, (...) så har du ikke foreldre som stiller opp på det så blir det iallfall en annen retning enn langrenn da.» (Truls)

«Det er klart hvis aldri foreldrene kommer og ser en kamp, eller aldri bryr seg, (...), dem gir ikke grunn for at den utøveren skal synes at det her er noe stas å fortsette med, ikke sant. Jeg tror det er viktig, etterhvert da, i alle idretter at foreldrene engasjerer seg. For alle barn har godt av å bli sett og anerkjent for det dem gjør, og få noen tilbakemeldinger og ros og anerkjennelse for det.» (Trude)

Foreldrene forteller at de har et godt forhold til barna sine. Enkelte forklarer det med at barna deres vet at de alltid kan ta kontakt hvis de trenger råd eller noen å prate med. Torun forteller det slik:

«Vi har i perioder mye kontakt og i perioder mindre kontakt. Og jeg vet jo at når det er mindre kontakt så har ho det veldig bra, (...). Og hvis det er motgang nå også så (...) så tar ho kontakt når ho har behov for å prate (...). Jeg er helt sikker på at ho vet at ho bare kan ringe og ta kontakt når ho kjenner for det.» (Torun)

Côte (1999) beskriver gjennom sin modell at foreldrene går fra å være «ledere» til å bli «følgere». I investeringsårene, når foreldrene er «følgere», er det positivt om foreldrene tar en rolle som rådgivere, og ikke blander seg for mye inn i det sportslige. Dette uttrykker både Truls og Torun, som begge har hatt en dobbelrolle som forelder og trener, bevissthet rundt. Truls forteller at han har et veldig bra forhold til sønnen sin og at det har vært viktig å bli enige om hvilken rolle han skal ha. For han har det vært viktig å skille mellom foreldrerollen og trenerrollen. Dette kan ha bidratt til å forhindre dobbeltrolle-konflikten Eliasson (2019) beskriver i sin studie av trenerforeldre og barna deres. Etter hvert som utøveren har tatt steg har Truls og Torun gitt fra seg treneransvaret til nye trenere og heller gitt idrettslige råd og veiledning hvis utøveren selv har ønsket det. Truls forteller eksempelvis:

«Altså så lenge vi er liksom enige om hva min rolle er så tror jeg nå han også vil svare det samme som meg (...) og at jeg er veldig nyttig å ha når han ønsker det, men samtidig liksom bra på den måten at jeg ikke legger meg oppi hva han gjør, egentlig i det hele tatt da, eller i liten grad da. Så det er vel på den måten vi har funnet ut det fungerer best da.» (Truls)

Dette minner også om det Hellstedt (1987) betegner som moderat foreldreinvolvering. I tillegg til at vi tidligere har sett at foreldrene deltar frivillig i idretten, så blander ikke foreldrene seg i det idrettsspesifikke. Dette anses også som fordelaktig i DMSP, spesielt i investeringsårene (Côte, 1999). Dette funner peker også på at foreldrene har noe ulik forståelse og opplevelse av foreldrerollen utifra om de har vært trenere eller ikke

Når foreldrene fikk spørsmål om å beskrive seg selv som idrettsforelder nevner de egenskaper som det å være støttende og engasjert. Trine og Trude anser seg selv som veldig ivrige foreldre. Truls forteller at han er rolig og faglig trygg i langrennssporten. Torun beskriver seg selv som lyttende og som en mental sparringspartner for datteren. Både Torun og Truls påpeker i tillegg viktigheten av å ikke ta for mye kontroll, men la barna få muligheten til å ta egne valg. På den

måten forteller de at barna deres har utviklet seg til å bli selvstendige og reflekterte utøvere. Vi ser igjen her likhet mellom informantene som har vært trenere. Torun kommer med et slikt eksempel:

« (...) og så tenker jeg også på det med å ha styringen selv, sånn at de kan bli en selvstendig idrettsutøver da. (...) Sånn at du kan gjøre noen egne valg, uten at du må ha noen som er der og sier at i dag er det sånn og sånn og sånn. Det tror jeg at vi som foreldre må støtte dem på å bli selvstendig og vi kan reflektere sammen med dem. (...) istedenfor at vi lager de her strenge, oppsatte programmene. For i hvert fall når de er voksne utøvere så er det et krav og en nødvendighet at de er selvstendig.» (Torun)

Som det er nevnt tidligere har foreldrene hatt roller og verv i langrennsmiljøet og derfor brukt mye tid i langrennsmiljøet. Foreldrene ble derfor spurt om de opplevde å få noe igjen for å involvere seg i idretten. Mødrene la vekt på gevinsten av å tilhøre et miljø, noe også Eliasson (2009) fant i sin studie. De hadde alle sammen møtt mennesker de fortsatt har god kontakt med i dag. Torun forteller å ha fått spørsmål om hvordan hun orker å holde på som hun gjør, og forteller følgende;

«Folk spurte meg, sa jo «at du orker det der», men det er jeg veldig glad for. Det var en tid som ble veldig verdifull og gode kontakter som ble knyttet.» (Torun)

Stefansen et al. (2016) skriver om det nye foreldreskapet hvor foreldrenes rolle og involvering i idretten er sterkere enn før. Det hevdes at foreldrenes engasjement skyldes to kulturelle prosesser, aktivitetskravet som stilles til ungdommen, og et ideal om et involvert foreldreskap med oppfølging og emosjonell støtte. Disse kulturelle prosessene ser også ut til å ha påvirket foreldrene i denne studien. Foreldrene ser på sin involvering og sitt engasjement i idretten som noe positivt for både barnet og seg selv. De verdsetter tiden de har fått sammen med barna sine og de kontaktene og vennskapene de har knyttet gjennom å delta i idretten.

Som toppidrettsutøver stilles det en rekke krav av idretten. Foreldrene fikk derfor spørsmål om de noen gang hadde hatt behov for å beskytte barnet sitt fra idretten og de kravene som stilles der. De uttrykker å en felles oppfatning av at idrett har vært og fortsatt er veldig positivt for barna deres. Truls og Trine, som begge har utøvere i herreklassen, svarte at de ikke hadde kjent noe særlig på dette. Begge foreldrene forteller at deres sønn har vært heldig ved å være i et godt og trygt langrennsmiljø og blitt godt i varetatt der. Dette kan tyde på at foreldrenes forståelse av foreldrerollen også kan påvirkes av om man har en sønn eller datter. Det eneste Truls kunne

komme på var at han til tider har ønsket at han kunne ha beskyttet sønnen fra media. Trine beskriver det slik:

«Nei. Altså det har jeg ikke, faktisk ikke. Jeg har ikke det, og det tror jeg at handler om at vi har vært heldige med at han har vært i den skiklubben hjemme her, og det har vært sunne trenere.» (Trine)

Råd fra foreldrene til andre idrettsforeldre

Helt til slutt i intervjuet fikk foreldrene spørsmål om de hadde noen råd til andre foreldre som har barn som ønsker å satse på sin idrett. Foreldrenes råd gjenspeiler det som har blitt sagt gjennom intervjuene. Rådet som går igjen hos fra alle fire foreldrene er det å engasjere seg og vise engasjement for barnets interesser. Disse rådene har likhetstrekk med andre forskeres funn rundt foreldres engasjement og involvering i idretten (Gravermoen, 2016; Stefansen et al., 2016).

Det som skiller seg ut fra det som er presentert av tidligere forskning og resultater i denne oppgaven er at foreldrene påpeker viktigheten av å se flere enn bare seg selv og sitt barn. Trine og Trude uttrykker dette ved at de oppfordrer andre foreldre til å engasjere seg i å skape et trygt og godt sosialt miljø. På den måten kan de bidra til at både vokse og barn trives. Dette er noe de påpeker at barna ser og vil oppfatte som positivt. Trude forteller om viktigheten av å se og støtte andre:

«At man også ser andre utøvere som kanskje, det går jo i bølger, men det kan være andre som trenger litt støtte i forhold til å smøre ski, i forhold til å ha en skulder også. Og støtte opp om andre foreldre som kanskje har spørsmål og hjelp som du også kan dra nytte av siden sånn at en får til et gjensidig godt miljø, det merker ungdommene og barna. Da vil dem trives og syns at det er en ålreit plass å være. Da blir det en sånn vinn-vinn» (Trude)

Tidligere i oppgaven ble viktigheten av å fremme innsats og mestring fremfor resultater nevnt. Truls trekker også spesielt frem viktigheten av å ikke jage etter resultater. Han forteller at konkurranse har verdi i seg selv, men at det er opplevelsen av mestring, og det å delta og gjøre sitt beste som er det viktigste for at ungene skal orke å holde på, og eventuelt bli toppidrettsutøvere. I sammenheng med dette råder han foreldre til å være bevisst på hvilke signaler man sender ut til barna;

«Det er jo de signalene som er det som man oppfatter, ikke de orda som blir sagt da. Og det har jo veldig mye med hvordan foreldra opptrer i både trenings og ikke minst

konkurransesituasjoner. Det er jo, altså, vil du at ungene skal ha det gøy og fortsette med ting, så må du for all del unngå liksom å vise at det er resultatene som er avgjørende for min som forelder sin interesse iallfall. Da blir det fort slutt da, tror jeg.» (Truls)

Gjennom å spørre foreldrene om hvilke råd de ville gi til andre foreldre i samme situasjon fikk jeg avdekket noen aspekter ved foreldrerollen jeg ikke forventet å finne.

Resultatene som fremgår i dette kapitlet indikerer at foreldrenes involvering har avtatt ettersom barna deres ble eldre og mer selvstendig. Dette støtter funnene til Côte (1999) som viser at foreldrene går fra å være «ledere» til å bli «følgere». I den første fasen av idrettskarrieren har foreldrene gjennom sin interesse for fysisk aktivitet og idrett ledet barna sine inn i dretten. Videre i spesialiseringsårene har de lagt til rette for barnas idrettsdeltagelse og videre satsning ved å blant annet kjøre til og fra treninger og renn, være tilstede på treninger og renn, vært trener eller arbeidet frivillig i klubben, støttet barna i motgang, og støttet utøvernes utvikling av selvstendighet. Etter investeringsårene er foreldrene tilstede for å gi råd og emosjonell støtte når utøverne har behov for det. Foreldrenes engasjement ser derimot ikke ut til å avtatt med årene. Foreldrenes rolleforståelse tyder på at de har bidratt til å skape gode forutsetninger og trygge rammevilkår for utøvernes idrettslige utvikling og satsning.

5. Avslutning

I denne oppgaven har jeg sett på langrennforeldres forståelse av foreldrerollen i idretten, og hvordan de har praktisert sin rolle overfor utøvere som har satset og blitt blant de beste i Norge. Dette er undersøkt ved å se på aspekter som betydningen av familie og foreldrenes egen idrettsbakgrunn, roller og strategier, og engasjement og involvering i barnas idrettsdeltagelse og satsning.

Funnene i denne studien tyder på at foreldrenes interesse for fysisk aktivitet og tidligere erfaringer med idrett utgjør betydningsfulle ressurser for å bidra til utøverenes idrettslige utvikling og til å håndtere utfordringer underveis i karrieren. Foreldrene i denne studien har gitt barna sine mulighet til å delta i fysisk aktivitet og i idrett helt fra de var små, og i tråd med *development model og sport participation* har foreldrene ledet barna inn i idretten og lært barna verdien av å drive med idrett. Utover i spesialiseringsårene har foreldrene vist interesse ved å investere tid og legge til rette for videre utvikling uten å legge for mye press på utøverne. I og etter investeringsårene har foreldrenes roller hovedsakelig bestått av gi råd og emosjonell støtte. Hva foreldrene forstår som viktige foreldreoppgaver varierer i lys av de ulike stadiene av en idrettskarriere og påvirkes av hvilke erfaringer og roller de har hatt i idretten. Foreldrenes forståelse av foreldrerollen i idretten samsvarer i stor grad med tidligere forskning på temaet og hva som karakteriseres som positivt for en utøvers idrettskarriere. Foreldrene viser i tillegg en forståelse av sin rolle som tilretteleggere andre i miljøet, og ikke bare sitt eget barn.

Målet med studien har vært undersøke hvilke forståelser de fire foreldrene har av sin rolle i idretten utover det å støtte utøverne økonomisk. Jeg håper oppgaven kan bidra til å øke oppmerksomheten rundt foreldrerollen i idretten og samtidig inspirere andre foreldre til å reflektere over betydningen deres rolle kan ha for en utøvers karriere.

5.1 Studiens begrensninger og tanker videre

Denne studien har begrensninger, blant annet ved at det er få informanter og en skjevfordeling av kjønn med tre mødre og én far. Det fokuseres også kun på én idrett. Funnene kan derfor ikke generaliseres utover disse fire foreldrene. Studien kan likevel anses som et lite bidrag i forskningen på foreldrerollen, i langrenn spesielt, og forhåpentligvis vekke interesse hos andre forskere som kan forske videre på temaet.

Som en forelgnelse av denne studien kunne det vært interessant å intervju barna til informantene i denne studien og på den måten undersøke hvilke områder barna tillegger foreldrene sine som avgjørende for sin egen idrettslige utvikling, og hva som har vært av størst betydning for dem. Da denne studien kun fokuserer på langrenn ville det vært interessant å gjøre liknende studie i flere idretter for å se om det er forskjell på hvordan foreldrene forstår sin rolle i de ulike idrettene. De fleste studier på foreldre og deres rolle i idretten baserer seg på intervjuer eller spørreundersøkelser. Å observere foreldrenes faktiske oppførsel, f.eks. kommunikasjon før, under og etter kamp eller konkurranse, kan derfor være noe som bør forskes på og som kan tilføre et nytt teoretisk perspektiv til feltet.

Litteraturoversikt

- Brenna, Tormod. (2016, 5. januar). -Jeg var Norges dårligste skiløper. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/sport/jeg-var-norges-darligste-skiloper/60517822>
- Côté, Jean. (1999). The influence of the family in the development of talent in sport. *The sport psychologist*, 13(4), 395-417.
- Cumming, Sean P & Ewing, Martha E. (2002). Parental involvement in youth sports: The good, the bad and the ugly. *Spotlight on Youth Sports*, 26(1), 1-5.
- Eliasson, Inger. (2019). Child-rearing in public spaces: the challenging dual-role relationships of parent-coaches and child-athletes of coaches in Swedish team sports. *Sport, Education and Society*, 24(9), 1006-1018.
- Eliasson, Inger Jeanette. (2009). *I skilda idrottsvärldar: barn, ledare och föräldrar i flick-och pojkfotboll* Umeå universitet.
- Fahlström, PG, Gerrevall, Per, Glemne, Mats & Linnér, Susanne. (2015). Vägarna till landslaget. *Om svenska elifidrottarens idrottsval och spesialisering*.
- Fredricks, Jennifer A & Eccles, Jacquelynne S. (2005). Family socialization, gender, and sport motivation and involvement. *Journal of sport and Exercise Psychology*, 27(1), 3-31.
- Gilberg, Runar & Breivik, Gunnar. (1998). *Hvorfor ble de beste best? : barndom, oppvekst og idrettslig utvikling hos 18 av Norges mestvinnende idrettsutøvere*. Oslo: Olympiatoppen ; Norges idrettshøgskole.
- Gravermoen, Ida Kristin Kihle. (2016). *Idrettsforeldre: en kvalitativ studie om hvordan foreldre til unge skihoppere forstår sin foreldrerolle i idretten* (Master). Norges idrettshøgskole. Hentet fra <https://nih.brage.unit.no/nih-xmlui/bitstream/handle/11250/2399244/Gravermoen%20IK%20v2016.pdf?sequence=1>
- Hansen, Bjørn Gunnar. (2015). *Ung skiløper i nord. En studie av ulike faktorerens betydning for juniorløpere i langrenn og skiskyting* UiT Norges arktiske universitet. Hentet fra <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/7769/thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Hellstedt, Jon C. (1990). Early adolescent perceptions of parental pressure in the sport environment. *Journal of sport behavior*, 13(3), 135.
- Hellstedt, Jon C. (1987). The Coach / Parent / Athlete Relationship. *The sport psychologist*, 1(2), 151-160. <https://doi.org/10.1123/tsp.1.2.151>

- Kay, Tess. (2000). Sporting Excellence: A Family Affair? *European Physical Education Review*, 6(2), 151-169. <https://doi.org/10.1177/1356336x000062004>
- Kay, Tess. (2004). The family factor in sport: A review of family factors affecting sports participation. *Driving up participation: The challenge for sport*, 39.
- Kirk, David, O'Connor, Angela, Carlson, Terry, Burke, Peter, Davis, Ken & Glover, Sara. (1997). Time Commitments in Junior Sport: Social Consequences for Participants and their Families. *European Journal of Physical Education*, 2(1), 51-73. <https://doi.org/10.1080/1740898970020105>
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2015). Det kvalitative forskningsintervju (3. utg.) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Nyvoll, Marthe. (2019). *Foreldreinvolvering i idrett i et utviklingsmiljø. En studie av foreldres betydning for idrettsdeltakelse i et utviklingsmiljø blant talentfulle skiutøvere* UiT The Arctic University of Norway.
- Olympiatoppen. (2019). Olympiatoppensstrategiplan 2020-2023. Hentet fra https://www.olympiatoppen.no/om_olympiatoppen/strategi/strategisk_utviklingsplan/page/8889.html
- Power, Thomas G & Woolger, Christi. (1994). Parenting practices and age-group swimming: A correlational study. *Research quarterly for exercise and sport*, 65(1), 59-66.
- Ringdal, Kristin. (2016). *Enhet og mangfold* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rui, Martin. (2018). *Fra lek og tull - til toppidrett og VM-gull* (Master). Hentet fra <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/2564226/Rui,%20Martin.pdf?sequence=1>
- Rønbeck, Nils-Fredrik. (2006). *Familie og venners rolle i rekruttering og utvikling av idrettstalent*. Alta: Høgskolen i Finnmark, Avdeling for pedagogiske og humanistiske fag.
- Rønbeck, Nils-Fredrik & Vikander, Nils Olof. (2010). Select your parents with care!—The role of parents in the recruitment and development of athletes. *Acta Kinesiologiae Universitatis Tartuensis*, 15, 62-100.
- Sánchez-Miguel, Pedro A., Leo, Francisco M., Sánchez-Oliva, David, Amado, Diana & García-Calvo, Tomás. (2013). The Importance of Parents' Behavior in their Children's Enjoyment and Amotivation in Sports, 36(1), 169. <https://doi.org/https://doi.org/10.2478/hukin-2013-0017>

- Stefansen, Kari, Smette, Ingrid & Strandbu, Åse. (2016). «De må drive med noe»: idrettens mening i ungdomstida, fra foreldres perspektiv. I Åse Strandbu (Red.), *Ungdom og idrett* (s. 154-172). Oslo: Cappelen damm.
- Strandbu, Åse, Stefansen, Kari, Smette, Ingrid & Sandvik, Morten Renslo. (2019). Young people's experiences of parental involvement in youth sport. *Sport, Education and Society*, 24(1), 66-77.
- Thagaard, Tove. (2018). *Systematikk og innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, Aksel. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Toms, Martin & Fleming, Scott. (1995). «Why play Cricket...?»: A preliminary analysis of participation by young males. Hentet fra https://www.researchgate.net/profile/Martin_Toms/publication/282504690_Toms_Fleming_1995/links/561132c408ae6b29b49e0684/Toms-Fleming1995.pdf

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til foreldre

Invitasjon til å delta i forskningsprosjekt knyttet til bacheloroppgave om «foreldrerollen i idretten»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få mer kunnskap om hvordan foreldre forstår sin rolle i idretten. I dette skrivet gir vi deg informasjon om bakgrunn og formål for prosjektet og hva deltakelsen i prosjektet vil innebære for deg.

Bakgrunn og formål med studien

Mitt navn er Nadine Ohla, og jeg studerer til å bli lektor i kroppsøving og idrettsfag ved Norges tekniske og naturvitenskapelige universitet (NTNU). I min bacheloroppgave skal jeg skrive om foreldre til talentfulle langrennsløpere. Med dette prosjektet ønsker jeg å studere hvordan foreldre til talentfulle langrennsløpere (toppidrettsutøvere) forstår sin rolle i idretten. Hensikten er å få mer kunnskap om foreldrenes involvering og tilretteleggelse for barnets idrettskarriere.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Lektorutdanningen for kroppsøving og idrettsfag ved NTNU er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta ettersom at du er forelder til en langrennsløper som satser/har satset på å bli best i sin idrett og/eller er toppidrettsutøver i dag. Dine erfaringer, tanker og følelser vil være verdifulle for mitt prosjekt. Totalt ønsker jeg seks informanter.

Hva innebærer deltakelsen i studien?

Datainnsamlingen vil foregå ved hjelp av intervju med foreldre. Intervjuets varighet vil være ca. 30 minutter (avhengig av hvor mye du ønsker å fortelle). Spørsmålene vil omhandle din forståelse

av foreldrerollen i idretten og erfaringer tilknyttet involvering i barnets satsning på langrenssidretten. Intervjuene vil bli tatt opp på lydopptak.

Frivillighet

Deltakelse i studien er frivillig, og du kan når som helst trekke ditt samtykke om å delta uten å oppgi begrunnelse. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet. Jeg er interessert i din historie og forståelse- det finnes ingen riktige eller gale svar.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil behandles konfidensielt i samsvar med personvernregelementet. Det er kun min veileder Stig Arve Sæther (Førsteamanuensis ved idrettsvitenskap, institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU) og jeg (Nadine Ohla, lektorstudent i kroppsøving og idrettsfag, NTNU) som skal ha tilgang til personopplysningene som blir gitt i intervjuene. I oppgaven vil både foreldre, idrettsmiljøet og eventuelt andre personer anonymiseres. Bachelorprosjektet avsluttes etter planen 8.mai 2020, og som følge av dette vil alle personopplysninger bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i registrerte personopplysninger om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- Å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandling av dine personopplysninger.

Hva gir meg rettigheter til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger basert på ditt samtykke.

Ytterligere informasjon

Hvis du ønsker å delta, har ytterligere spørsmål til studien eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Nadine Ohla (e-post: nadineo@stud.ntnu.no, tlf: 48244729), student.
- Stig Arve Sæther (e-post: stigarve@ntnu.no, tlf: 92011842), veileder.

Med vennlig hilsen

Nadine Ohla

nadineo@stud.ntnu.no

482 44 729

Lektorutdanningen, NTNU

Trondheim

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg bekrefter å ha mottatt og gjort meg kjent med opplysningene som står i informasjonsskrivet om bachelorprosjektet foreldrerollen i idretten.

Jeg er også kjent med at deltakelsen i prosjektet er frivillig, og at jeg når som helst kan trekke meg og få opplysningene om meg slettet umiddelbart.

Jeg er kjent med at opplysningene om meg behandles konfidensielt og at jeg vil bli anonymisert.

Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 8.mai 2020

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide

Praktisk info:

- Presentere meg selv kort
- Fortelle om formålet med intervjuet og bacheloroppgaven
- Informere om at all informasjon er konfidensiell
 - Jeg har taushetsplikt om innholdet av intervjuet
- Informere om at all informasjon anonymiseres
- Intervjuene transkriberes og kan sendes til gjennomlesning om ønskelig
- Deltagelsen i undersøkelsen er frivillig, og det er mulig å trekke seg når som helst.

Bakgrunnsinformasjon

1. Fortell litt om deg og din familie.
 - Antall barn
2. Hva er din sivilstatus?
 - Gift, samboerskap, skilt eller singel.
3. Hva jobber du (og din partner) med?
 - Fast jobb, vikariat, selvstendig næringsdrivende eller arbeidsledig?
4. Hvordan er arbeidstidene dine/deres?
 - Fleksibel/fast arbeidstid
 - Mulighet til å ta fri

Idrettsforelder og familie

5. Har du drevet med idrett selv, eventuelt hvilken idrett(er)?
6. Hvor lenge har barnet drevet med langrenn?
7. Hvor mye tid i uka bruker du på å følge opp barnet i idretten sin?
8. Hvilke aktiviteter driver søsknene til barnet med?
9. Hvor mye tid går med til idrettsoppfølging totalt sett?

Roller og strategier

10. Fortell litt om familiehverdagen med jobb, skole og idrett.
11. Krever langrenn mye praktisk oppfølging som kjøring og henting, innkjøp av utstyr og organisering for å komme seg på trening og renn?
 - Hva gjør du/dere som forelder mens barnet trener?
 - Tar du deg fri hele dager eller noen timer fra jobben på grunn av renn eller treninger?
12. Hva gjør du når barnet møter motgang? (skader, nederlag, lite motivasjon, ønsker å slutte)
13. Har dette forandret seg etterhvert som barnet har vokst opp/utviklet seg?
14. Har du noen spesielle forventninger eller ambisjoner for barnet ditt, eventuelt hvilke?
15. Hvilken eller hvilke egenskaper anser du som viktigst når det kommer til å være idrettsforelder?

Engasjement og involvering

16. Hva er bakgrunnen for at du ønsker å involvere deg i barnets idrett?
17. (Prioriterer du/dere langrenn høyt i hjemmet?)
18. Hvordan vil du beskrive forholdet mellom deg og barnet?
19. Hva får du igjen for engasjementet og involveringen i barnets satsning på idretten?
20. Hvordan bidrar du til barnets utvikling og idrettsglede?
21. Har du noen gang hatt behov for å beskytte barnet deres/ditt fra idretten og de kravene som følger med?

Avslutning

22. Hvilke ord ville du brukt for å beskrive deg selv som idrettsforelder?
23. Hvilket råd vil du gi til foreldre som er i samme posisjon på bakgrunn av din egen erfaring?
24. Ønsker du å tilføye noe før vi avslutter intervjuet?
 - Har du noen eksempler eller historier som kan illustrere det vi har snakket om?

Takk for intervjuet!